

IV

(Tiedotteet)

EUROOPAN UNIONIN TOIMIELINTEN JA ELINTEN ANTAMAT TIEDOTTEET

NEUVOSTO

Neuvoston päätelmät 26 päivänä marraskuuta 2009 maahanmuuttajataustaisten lasten koulutuksessa

(2009/C 301/07)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

OTTAA HUOMIOON

EU:n jäsenvaltiosta peräisin olevien siirtotyöläisten lasten koulutuksesta annetun neuvoston direktiivin 77/486/ETY, jossa säädetään, että jäsenvaltioiden on tarjottava tällaisille lapsille ilmaista opetusta, joka käsittää muun muassa vastaanottavan valtion (yhden) virallisen kielen opetuksen, sekä toteutettava yhteistoiminnassa niiden valtioiden kanssa, joista lapset ovat peräisin, aiheelliset toimenpiteet edistääkseen lasten äidinkielen ja sen maan kulttuurin opetusta, josta he ovat peräisin ⁽¹⁾;

neuvoston ja jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät maahanmuuttajien kotouttamispolitiikan yhteisten peruseriaatteiden vahvistamisesta Euroopan unionissa ⁽²⁾; yhden peruseriaatteen mukaan koulutus on ratkaisevan tärkeää annettaessa maahanmuuttajille ja varsinkin heidän jälkeläisilleen valmiudet menestyä paremmin ja osallistua aktiivisemmin yhteiskuntaan;

elinikäisen oppimisen toimintaohjelman perustamisesta 15 päivänä marraskuuta 2006 tehdyn Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen 2006/1720/EY, johon sisältyy tuki hankkeille, jotka koskevat kulttuurien välistä opetusta ja maahanmuuttajaoppilaiden kotouttamista;

tehokkuudesta ja tasapuolisuudesta koulutuksessa annetut neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät ⁽³⁾, joissa jäsenvaltioita kehoitettiin varmistamaan tasapuoliset koulutusjärjestelmät, joissa mahdollisuudet, koulutukseen pääsy, saatu kohtelu ja tulokset eivät riipu yksilön sosioekonomisesta taustasta tai muista koulutuksellista epätasa-arvoa aiheuttavista seikoista;

elinikäisen oppimisen avaintaidoista 18 päivänä joulukuuta 2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston suosituksen, jossa korostetaan sosiaalisten taitojen ja kansalaistaitojen sekä kulttuuritietoisuuden merkitystä ja suositetaan asianmukaisia toimia sellaisten nuorten hyväksi, jotka ovat koulutuksen kannalta epäsuotuisassa asemassa ja tarvitsevat erityistukea käyttäkseen koko oppimispotentialiansa ⁽⁴⁾;

13 ja 14 päivänä maaliskuuta 2008 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston päätelmät, joissa jäsenvaltioita kehoitettiin ryhtymään konkreettisiin toimenpiteisiin maahanmuuttajataustaisten oppilaiden saavutustason parantamiseksi ⁽⁵⁾;

Euroopan maahanmuutto- ja turvapaikkasopimuksen, jossa jäsenvaltioita pyydettiin toteuttamaan kunnianhimoisia politiikkoja, joilla edistetään muuttajien sopusointuista kotoutumista, mukaan lukien erityistoimenpiteet kielen oppimisen edistämiseksi ⁽⁶⁾;

Euroopan unionissa toteutettavista kotouttamispolitiikoista annetut neuvoston ja jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät ⁽⁷⁾, joissa pyydettiin luomaan maahanmuuttajataustaisten lasten tarpeita vastaavat koulutusjärjestelmät, joilla ehkäistäisiin koulun keskeyttäminen;

neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien 21 päivänä marraskuuta 2008 antamat päätelmät "Nuorten valmistaminen 2000-lukuun: koulualan eurooppalainen yhteistyöohjelma" ⁽⁸⁾; päätelmissä jäsenvaltioita kehoitettiin varmistamaan laadukkaat koulutusmahdollisuudet ja -palvelut erityisesti niitä lapsia ja nuoria varten, joita voivat koskea epäsuotuisat henkilökohtaiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja/tai taloudelliset olosuhteet;

⁽¹⁾ EYVL L 199, 6.8.1977, s. 32.

⁽²⁾ Asiak. 16238/1/04 REV 1.

⁽³⁾ EUVL C 298, 8.12.2006, s. 3.

⁽⁴⁾ EUVL L 394, 30.12.2006, s. 10.

⁽⁵⁾ Asiak. 7652/08, 15 kohta, s. 10.

⁽⁶⁾ Asiak. 13440/08.

⁽⁷⁾ Asiak. 15251/08.

⁽⁸⁾ EUVL C 319, 13.12.2008, s. 20.

SUHTAUTUU MYÖNTEISESTI

Euroopan komission vihreään kirjaan "Maahanmuutto ja liikkuvuus – EU:n koulutusjärjestelmien haasteet ja mahdollisuudet" ja siihen liittyvään raporttiin vuoden 2008 toisella puoliskolla toteutetusta kuulemisprosessista ⁽¹⁾;

ja TOTEAA, että

näissä päätelmissä, joissa keskitytään pääasiassa kouluihin, käytetään käsitettä 'maahanmuuttajataustaiset' viittaamaan erityisesti kaikkien sellaisten henkilöiden lapsiin, jotka asuvat EU:n jäsenvaltiossa, jossa he eivät ole syntyneet, riippumatta siitä, ovatko he jonkin kolmannen maan kansalaisia, jonkin toisen EU:n jäsenvaltion kansalaisia vai ovatko he saaneet vastaanottavan jäsenvaltion kansalaisuuden;

TOTEAA seuraavaa:

1. Useiden sukupolvien ajan muuttoliikkeellä on ollut merkittävä vaikutus Euroopan sosioekonomiseen kehitykseen, ja näin tulee olemaan vastaisuudessaakin. Tänä päivänä globalisaation laajetessa ja väestörakenteen muuttuessa edelleen maahanmuuttajien menestyksellä integroituminen yhteiskuntaan säilyy yhteiskuntavakauden ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden sekä Euroopan talouden kilpailukyvyyn säilyttämisen ennakkoehtona.
2. Sen lisäksi että koulutuksella on keskeinen asema, kun pyritään varmistamaan, että maahanmuuttajataustaiset lapset voivat hyödyntää kykyjään tullakseen yhteisöön hyvin sopeutuneiksi ja menestyviksi kansalaisiksi, koulutuksella on suuri merkitys, kun pyritään luomaan oikeudenmukainen, osallistava ja moninaisuutta kunnioittava yhteiskunta. Kuitenkin näistä lapsista monien oppimistulokset ovat edelleen keskimääräistä heikompia, ja rotuun ja etniseen alkuperään perustuvaa syrjintää sekä sosiaalista syrjäytymistä esiintyy kaikkialla Euroopan unionissa. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden suuri määrä monissa jäsenvaltioissa luo niiden koulutusjärjestelmille monia haasteita mutta tarjoaa myös arvokkaita mahdollisuuksia.
3. Maahanmuuttajien kotouttaminen on yhteinen tehtävä, joka edellyttää maahanmuuttajilta henkilökohtaisia ponnisteluja ja joka koskee yhteiskunnan useita eri aloja koulutusalan lisäksi. Eri politiikan alojen välinen yhteistyö muun muassa asiaankuuluvien ministeriöiden, opetusviranomaisten, sosiaalitoimen ja terveydenhuollon yksiköiden, asuntoviranomaisten ja turvapaikka- ja maahanmuuttoyksiköiden välillä sekä vuoropuhelu kansalaisyhteiskunnan kanssa ovat olennaisia, jotta varmistetaan riittävän tasoinen tuki maahanmuuttajataustaisille lapsille ja heidän perheilleen.
4. Vaikka hyvin monet maahanmuuttajataustaiset lapset menestyvät hyvin opinnoissaan ja itse asiassa muutamit heistä

sijoittautuvat parhaiten suoriutuvien joukkoon, kansalliset indikaattorit ja kansainväliset tutkimukset, esimerkiksi PISA ⁽²⁾, osoittavat selvästi ja yhdenmukaisesti, että useimpien maahanmuuttajaoppilaiden saavutukset koulutuksen alalla ovat huomattavasti alemmalla tasolla kuin heidän ikätovereidensa. Tästä seuraa, että nämä oppilaat keskeyttävät useammin koulunkäyntinsä, heillä on alhaisempi ammattitaito ja heitä on vähemmän korkeakouluissa ja yliopistoissa. Maahanmuuttajataustaisille lapsille tarjotut paremmat onnistumisen mahdollisuudet koulutuksen alalla voivat vähentää syrjäytymistä, ulkopuolelle jäämistä ja vieraantumista.

5. Erityisen huolestuttava on niiden oppilaiden tilanne, joiden kodin ja koulun välisiin kieli- ja kulttuurieroihin liittyy heikko sosioekonominen tilanne. Tällaisissa tapauksissa alhaiseen sosioekonomiseen asemaan liittyviin vaikeuksiin saattaa yhdistyä sellaisia tekijöitä kuin kielimuuri, alhaiset odotukset, perheen ja yhteisön riittämätön tuki sekä sopivien esikuvien puuttuminen.
6. Tällaiset haittatekijät yhdistettyinä koulujärjestelmien jäykkyyteen ja eri koulujen välisiin laatueroihin voivat johtaa tilanteeseen, jossa maahanmuuttajataustaiset lapset kerääntyvät suurin määrin heikkoja tuloksia tuottaviin kouluihin. Tällaiset suuntaukset muodostavat vakavia haasteita Euroopan unionin koulujärjestelmille, sillä ne vaikeuttavat mahdollisuuksia saavuttaa kaikkien osalta korkeat oppimistulokset ja korkea sosiaalisen yhteenkuuluvuuden aste.
7. Koulutuspolitiikasta päättäminen on edelleen täysin kunkin jäsenvaltion vastuulla, mutta näissä päätelmissä esille tuodut asiat ja haasteet koskettavat yhä useampaa maata. Euroopan tasolla onkin mahdollista lisätä tukea, tutkimusta ja yhteistyötä hyödyntämällä asiaankuuluvia yhteisön ohjelmia, kuten elinikäisen oppimisen ohjelmaa ja Euroopan kotouttamisrahastoa, ja käyttämällä välineenä esimerkiksi avointa koordinoitua menetelmää hyvien käytäntöjen vaihtamiseksi ja sellaisten vastavaroisten politiikkojen ja toimenpiteiden edistämiseksi, joilla pyritään korjaamaan maahanmuuttajataustaisten lasten heikompia koulutuslähtökohtia.

KATSOO seuraavaa:

1. Koulutuksella voidaan merkittävästi edistää maahanmuuttajien onnistunutta kotouttamista eurooppalaiseen yhteiskuntaan. Tarvitaan varhaiskasvatuksesta ja kouluopetuksesta lähtien koko elinikäisen oppimisen ajan kohdennettuja toimenpiteitä ja suurempaa joustavuutta, jotta maahanmuuttajataustaiset oppilaat otetaan ikään katsomatta huomioon ja heille tarjotaan tukea ja mahdollisuuksia, joita he tarvitsevat tullakseen aktiivisiksi ja menestyviksi kansalaisiksi, ja annetaan tilaisuus kehittää kaikkia kykyjään. Nämä toimenpiteet olisi toteutettava koordinoituna ne sellaisten muiden politiikan alojen kanssa, joilla pyritään vastaamaan maahanmuuttajataustaisten lasten ja heidän perheittensä tarpeisiin.

⁽¹⁾ Asiak. 11631/09 + ADD 1 ja asiak. 12594/09.

⁽²⁾ OECD:n kansainvälinen oppimistulosten arviointiohjelma.

2. Koulutusjärjestelmät, joissa painotetaan voimakkaasti sekä oikeudenmukaisuutta että laatua, joissa pyritään selkeisiin ja yhteisiin tavoitteisiin ja joissa kannatetaan osallistavia toimintamalleja kaikilla tasoilla, osoittautuvat todennäköisesti kaikkein tehokkaimmiksi maahanmuuttajataustaisten oppilaiden erityistarpeiden käsittelemisessä ja parantavat näiden oppilaiden oppimissuorituksia samalla kun ne edistävät heidän sosiaalisia suhteitaan muihin oppilaisiin.
3. Kulttuurien moninaisuutta yhteiskunnassamme olisi arvostettava elinvoiman ja rikkauden lähteenä. Kulttuurien välisen opetuksen edistäminen Euroopan kouluissa tietojen vaihtamiseksi ja ymmärtämyksen lisäämiseksi toisten kulttuureista sekä keskinäisen kunnioittamisen aikaan saamiseksi ja enakkoluulojen torjumiseksi tuo kestäviä hyötyjä kaikille, eikä sen tarvitse millään tavoin heikentää ensisijaista keskittymistä asuinmaan identiteetin, keskeisten arvojen ja perusoikeuksien käsittelyyn.
4. Sellaiset lähestymistavat kuin esimerkiksi syrjinnän vastaisen menettelyjen perustaminen tai vahvistaminen, koulujärjestelmien joustavuuden lisääminen koulutusväylien välillä sekä esteiden poistaminen yksilölliseltä etenemiseltä koulujärjestelmässä voivat auttaa torjumaan eriytymistä ja osaltaan parantaa maahanmuuttajaoppilaiden saavutustasoa. Yksilöllisemmän oppimisen ja henkilökohtaisen tuen tarjoamisesta voi olla hyötyä koulujärjestelmän kaikille oppilaille, ja se voi parantaa laatua kaikkien osalta. Heikkoja tuloksia tuottavien koulujen tarjoaman opetuksen laadun nostaminen voi parantaa kaikkien oppilaiden ja myös maahanmuuttajien mahdollisuuksia.
5. Olisi rohkaistava järjestämään erityiskoulutusta kielten ja kulttuurien moninaisuuden hallitsemiseksi ja kannustettava kulttuurien välisten taitojen kehittämistä, jotta kouluviranomaisia, koulujen rehtoreita, opettajia ja hallintohenkilökuntaa autettaisiin mukautumaan sellaisten koulujen tai luokkien tarpeisiin, joissa on maahanmuuttajataustaisia oppilaita, ja hyödyntämään oppilaiden kaikki kyvyt. Olisi myös kiinnitettävä huomiota muun muassa siihen, kuinka opetusmenetelmistä, opetusmateriaalista ja opetussuunnitelmista tehtäisiin merkityksellisiä kaikille oppilaille heidän taustastaan riippumatta, kuinka parhaat opettajat saataisiin jatkuvasti houkuteltua heikkoja tuloksia tuottaviin kouluihin, joihin tulee heikommassa asemassa olevia oppilaita, ja pidettyä niissä, kuinka voimistaa johtajuutta tällaisissa tapauksissa sekä kuinka lisätä maahanmuuttajataustaisten opettajien määrää kansallisia menettelyjä noudattaen.
6. Kotouttamisprosessia voidaan helpottaa luomalla kumppanuuksia paikallisyhteisöjen kanssa, kuten maahanmuuttajataustaisten oppilaiden perheiden ja maahanmuuttajien järjestöjen kanssa, mikä edistää koulujen kehittymistä oppimisyhteisöiksi. Tällaiset kumppanuudet, joiden avulla luodaan keskinäisen yhteisymmärryksen, luottamuksen ja yhteistyön ilmapiiri, voivat olla monin tavoin hyödyllisiä esimerkiksi tarjoamalla tulkkausapua, toimimalla linkkinä ja joissain tapauksissa välittäjänä koulujen ja asianomaisten yhteisön välillä sekä luomalla myönteisiä yhteyksiä kotoa perityn kulttuurin ja kielen kanssa. Tässä yhteydessä maahanmuuttajataustaisten oppilaiden vanhemmille tarjottavilla mahdollisuuksilla oppia asuinmaan kieltä/kieliä ja heille järjestettävillä tiedotustilaisuuksilla voi olla suurta merkitystä, kun pyritään parantamaan koulujen ja perheiden välistä viestintää, mikä puolestaan lisää menestyksellisen yhteiskuntaan sopeutumisen edellytyksiä.
7. Asuinmaan (jonkin) virallisen kielen sujuva osaaminen on ennakkoodellytys opinnoissa menestymiselle ja olennaista yhteiskuntaan ja työelämään integroitumisessa. Jäsenvaltioiden olisi harkittava tämän tukemiseksi erityisjärjestelyjä, kuten intensiivistä kielenoetusta vasta saapuneille maahanmuuttajaoppilaille, lisätukiopetusta oppilaille, joilla on vaikeuksia, sekä kaikille opettajille suunnattuja erityisiä kursseja siitä, kuinka opettaa lapsia, joiden äidinkieli on jokin muu kuin opetuksessa käytetty kieli. Opetussuunnitelmassa olisi myös tuettava mukautettua tarjontaa, kuten asuinmaan kielen lisäopetusta niille oppilaille, joiden äidinkieli on muu kuin asuinmaan kieli.
8. Vaikka edelleen olisi keskityttävä ensisijaisesti asuinmaan kieleen/kieliin, oppilaiden rohkaiseminen oppimaan kotikieltään tai ylläpitämään sen taitoa voi olla hyödyllistä useilla tasoilla: sosiaalisesti kulttuuri-identiteetti ja itseluottamus vahvistuvat, ammatin kannalta tuleva työllistyminen paranee ja myös opiskelun kannalta tuleva oppiminen helpottuu. Tällaiseen oppimiseen käytettävissä olevat resurssit voivat olla rajalliset, mutta sen laajuutta voidaan lisätä monin eri tavoin, esimerkiksi tekemällä asianomaisten maiden kanssa kahdenvälisiä sopimuksia ja solmimalla yhteistyökumppanuuksia paikallisyhteisöjen kanssa tai hyödyntämällä uutta teknologiaa esimerkiksi luomalla internet-yhteyksiä tai kehittämällä *e-twinning*-aloitteita.
9. Sen lisäksi että varhaiskasvatuksella luodaan perusta myöhemmälle koulunkäynnille, se voi olla olennaisessa asemassa maahanmuuttajataustaisten lasten kotouttamisessa erityisesti, jos siinä keskitytään vahvasti kielelliseen kehitykseen. Näin ollen olisi ponnisteltava voimakkaammin sen varmistamiseksi, että sosiaalisesti heikommassa asemassa olevien perheiden lapsille on tarjolla riittävästi laadukasta päivähoitoa ja esikoulupaikkoja.
10. Kohdennettua tukea, kuten ylimääräisiä opetusresursseja epäsuotuisten alueiden kouluille ja henkilökohtaisempaa ohjausta, voidaan käyttää tasapainottamaan heikompiä koulutuslähtökohtia ja riittämättömän sopeutumisen kielteisiä vaikutuksia. Olisi myös pohdittava tapoja tarjota koulutuksellista lisätukea esimerkiksi mentori- ja tutoritoiminnan muodossa tai antamalla sekä oppilaille että vanhemmille ohjausta koulutusjärjestelmän heille tarjoamista mahdollisuuksista tai perustamalla yhteistyössä vanhempainjärjestöjen ja maahanmuuttajayhteisöjen järjestöjen kanssa varsin koulutuntien jälkeen toimivia keskuksia oppimista ja kotitehtävien tekemistä varten. Vasta saapuneita maahanmuuttajia varten tarvitaan joustavia järjestelyjä etenkin kielen oppimisessa. Tässä ovat tarpeen pian vastaanottavaan maahan saapumisen jälkeen nopeasti käynnistettävien ja kohdennettujen tukitoimien lisäksi kestävä kielellisen tuen ohjelmat.

KEHOTTAÄ NÄIN OLLEN JÄSENVALTIOITA

1. Toteuttamaan asianmukaiset toimenpiteet kullekin jäsenvaltiolle soveltuvalla vastuutasolla (paikallisella, alueellisella tai kansallisella tasolla), jotta varmistetaan, että kaikille lapsille tarjotaan oikeudenmukaiset ja yhtäläiset mahdollisuudet sekä tarpeellinen tuki, jotta lapset voivat kehittää kaikkia kykyjään taustastaan riippumatta. Näihin toimenpiteisiin voi kuulua erityisesti

- yhdenmetyntoimintapolitiikan laatiminen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi;
- syrjinnän vastaisten menettelyjen perustaminen tai vahvistaminen tavoitteena yhteiskunnallisen sopeutumisen ja aktiivisen kansalaisuuden edistäminen;
- joustavuuden lisääminen koulutusväylien välillä ja esteiden poistaminen koulujärjestelmien sisällä;
- koulujen tarjoaman opetuksen laadun parantaminen ja siinä esiintyvien erojen pienentäminen myös pyrkimällä houkuttelemaan parhaat opettajat heikkoja tuloksia tuottaviin kouluihin ja pitämään heidät niissä, sekä voimistamaan johtajuutta näissä kouluissa;
- korkealaatuisen varhaiskasvatuksen ja päivähoidon saatavuuden lisääminen;
- yksilöllisemmän oppimisen ja henkilökohtaisen tuen tarjoaminen erityisesti sellaisille maahanmuuttajien lapsille, joilla on alhainen koulutustaso;
- kielten ja kulttuurien moninaisuuden hallitsemista ja kulttuurien välisten taitojen kehittämistä koskevan erityiskoulutuksen järjestäminen rehtoreille, opettajille ja hallintohenkilökunnalle;
- asianmukaisten politiikkojen kehittäminen asuinmaan kielen opettamiseksi ja mahdolliset tavat, joilla maahanmuuttajataustaiset oppilaat voivat pitää yllä ja kehittää äidinkielen taitojaan;
- sen varmistaminen, että opetussuunnitelmat ovat laadukkaita ja merkityksellisiä kaikille oppilaille heidän taustastaan riippumatta ottaen huomioon maahanmuuttajataustaisen lasten tarpeet opetusmenetelmissä ja opetussuunnitelmissa;
- kumppanuuksien luominen maahanmuuttajayhteisöjen kanssa ja tehostetut toimet viestinnän parantamiseksi maahanmuuttajataustaisen vanhempien kanssa;
- kohdennetun tuen järjestäminen maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joilla on myös erityisiä tarpeita;

— tämän alan tietojen keruu ja analysointi politiikan suunnittelua varten;

— tiedonvaihto hyvistä käytännöistä tällä alalla tavoitteena politiikkojen ja toimenpiteiden parantaminen asianmukaisella tasolla;

2. Kehittämään Euroopan koulutusyhteistyön uuden strategisen kehyksen ("ET 2020") puitteissa ja avointa koordinoitunutta käytännöllistä oppimista maahanmuuttajataustaisen oppilaiden koulutukseen liittyvistä parhaista käytännöistä;
3. Hyödyntämään kohdennetusti elinikäisen oppimisen ohjelmaa ja Euroopan sosiaalirahastoa sekä muita resursseja, kuten Euroopan kotouttamisrahastoa, sellaisten hankkeiden laatimiseksi ja tukemiseksi, jotka liittyvät kulttuurien väliseen opetukseen sekä maahanmuuttajataustaisen oppilaiden koulutukseen;

KEHOTTAÄ KOMISSIOTA

1. Helpottamaan ja tukemaan jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä näissä päätelmissä käsitellyissä asioissa, mukaan lukien kokemusten ja hyvien käytäntöjen havaitseminen sekä niitä koskevien tietojen vaihto, kokoaminen ja tehokas levittäminen edellä mainituilla aloilla sekä olemassa olevien yhteisön ohjelmien kautta;
2. Pohtimaan miten ja millä keinoin neuvoston direktiivin 77/486/ETY tavoitteet voidaan parhaiten saavuttaa maahanmuuton alalla ottaen huomioon sen, että maahanmuutossa on tapahtunut huomattavasti muutoksia sitten direktiivin antamisen;
3. Seuraamaan syntyperäisten oppilaiden ja maahanmuuttajataustaisen oppilaiden saavutusten välisiä eroja olemassa olevia tietoja ja indikaattoreita käyttäen;
4. Tekemään tiivistä yhteistyötä koulutukseen ja muuttoliikkeen liittyviä kysymyksiä käsittelevien muiden kansainvälisten järjestöjen kuten Euroopan neuvoston, Unescon ja OECD:n kanssa ⁽¹⁾;
5. Varmistamaan, että maahanmuuttoon liittyvät kysymykset otetaan asianmukaisella tavalla huomioon elinikäisen oppimisen ohjelmassa ja muissa asiaankuuluvissa yhteisön ohjelmissa, aikuiskoulutuksen toimintasuunnitelmassa ja Kööpenhaminan prosessissa sekä muissa koulutusalan, myös korkeakoulutuksen, aloitteissa;
6. Varmistamaan, että maahanmuuttajataustaisen lasten koulutusasiat otetaan asianmukaisesti huomioon sosiaalisen suojelun ja sosiaalisen osallisuuden prosessissa.

⁽¹⁾ Kaikkien jäsenvaltioiden oikeus osallistua tällaiseen toimintaan olisi taattava.